

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

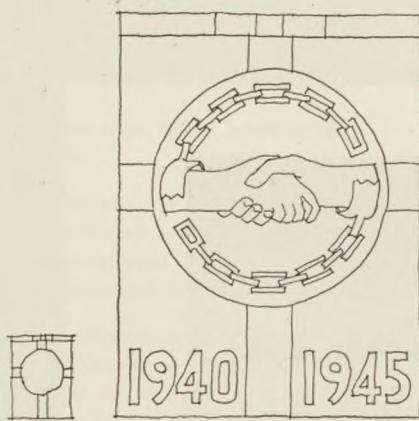
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den sidste sne

Fangesammenslutningens emblem, hvoraf 100 stk. vil blive klar til midten af april, ialt 500 stk. inden 1. maj. Bestillinger indsendes til Sammenslutningens forsk. foreninger, pris kr. 20,-/stk.

Emblemet fremstilles rektangulært 19 × 13,5 mm som et Dannebrogslag med rød emalje og et cirkulært midterfelt med centrum i korsskæringspunktet.

Midterfeltet viser som håndtryk to hænder med sprængt lænke og håndledet i fordybet oxyderet udførelse på midterfeltets iøvrigt blanke sølvflade. I flagets to yderfelter står i hver sit årstallene 1940 og 1945, hvilke fremtræder i sølv. Som flagets brog er der en emaljeret barre i blåt med rød-hvid-rød midtstribet.

De hvide busser

Stor tilslutning til både den lille og den store rejse

I den store busrejse, der starter 12. april deltager ca. 100.

Køreturen går over Bergen Belsen, Dachau, Lidice, Theresienstadt, Prag, Buchenwald, Ravensbrück og Neuengamme.

I turen 19.-21. april til Neuengamme deltager ligeledes omkring 100 danskere.

Haderslev. Besættelsen af Danmark mindes den 9. april i Haderslev domkirke. Domprovst Poul Schou har lovet at prædike, fordi domprovst Rasmussen er bortrejst. Selskabet »De danske Forsvarsbrødre« i Haderslev og Omegn indbyder til gudstjenesten i samarbejde med 2. regiments, Slesvigske Fodregiments, soldaterforening.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HDS. KGL. HØJHED PRINSESSE MARGARETHA

Henvendelser om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til formanden, konsul Kaj V. Dahl, 8700 Horsens.

Henvendelser ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, 2400 København NV.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tillige med disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, 8700 Horsens.

Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Bruxelles, Belgien.

Kasserer Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, 1169 København K.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, 2400 København NV. Skolen 10 54 21. Privat 10 41 28.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skrædermester Jacob Brandt, Ørnevej 63, 2400 NV.

Afd.chef, civilingeniør Mogens Dyre, Gilbækhus, 6430 Gildbro pr. Nordborg.

Overpostbud E. Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastруп.

Bankfuldmægtig Olav Holst, Bengtassevej 6, 2900 Hellerup.

Seminarierektor, cand. mag. Paul Holt, Præstevangsvej 35, 8210 Aarhus V.

Direktør G. Jespersen, 7400 Herning.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorff-lund allé 80, 2920 Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3, 5200 Odense V.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, 8000 Århus.

Politiassistent S. Julsgård Larsen, Boeslundevvej 1, 2700 Brh.

Arkitekt Ove Ch. Lembcke, Brødergade 19², 8900 Randers

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, 8000 Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, 5652 Nr. Søby, Fyn.

Dr. Børge Næsted, 6772 Hviding st.

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8, 9000 Hasseris, Aalborg.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, 6700 Esbjerg.

Sognepræst Poul Riis, Præstegården, Herrestrædet, 4200 Slagelse.

Bladet PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 11 numre årligt.

Ved bestilling af abonnement benyttes girokonto nr. 780.

Annoncer.

Ekspedition, abonnements- og annonce-afdeling: Grenågade 14, 2100 København Ø. TRia 888 (kontortid 12-16, lørdag lukket).

Ved indbetaling for annoncer benyttes girokonto nr. 55538.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl. af Dansk Fagpressefor-ening), Frederiksborgvej 109, 2400 København NV. Skolen: 10 54 21. Privat: 10 41 28.

TRYKKERI

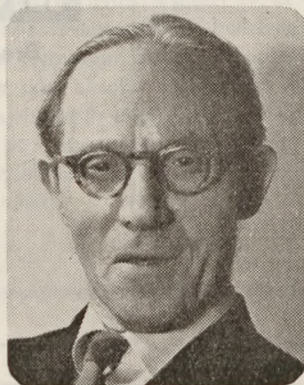
National-Trykkeriet

INDHOLD:

Det nye emblem	42
Skal vi stadig fejre 4. maj? ..	43
Velkommen tilbage til livet ..	45
600 mistede livet	49
Reddede danske i Stutthof ..	51
Mindeord	53
Runde dage	53
Bøger	59
Gave i Aabenraa	59
Bormann lever i Sydamerika .	60
Neuengamme	60

Skal vi stadig fejre 4. maj ?

Hans Magle, tidligere sognepræst i Tønder og Frøslev-fange under besættelsen, fremsætter nogle tanker om befrielsesdagens fejring, når en ny generation mangler selve oplevelsen

Pastor Hans Magle, tidligere Tønder.

Skal vi blive ved at fejre 4. maj? Naturligvis skal vi ikke. Det har endnu aldrig været af tvang, men lige fra begyndelsen af indre trang, at vi danske samledes den 4. maj (eller den 5.) for at mindes den største dag i Danmarks nyere historie, den dag da vi atter blev frie mænd efter fire års trældom under nazismen.

Lad mig illustrere begivenheden. Den 4. maj om aftenen rygtedes tyskernes kapitulation (gældende fra næste morgen kl. 8) blandt fangerne i Gefangenelager Frøslev. Det skabte med et mildt udtryk en helt ny og umådelig høj stemning, og det blev sent, før vi faldt til ro. Næste morgen dryssede vi rundt i lejren i forventning om, hvad der ville ske. Det var lige vel kl. 8. Da var der nogle stykker af os, der pludseligt fik øje på en hvidmalet flagstang, vi aldrig havde set før. Vi så kun toppen af den; den ragede op over de mørke graner omkring lejren. Vi kunne ikke få vore øjne fra den flag-

stang, og – under over alle under! – langsomt gled et stor nyt Dannebrog til tops. Så var det altså sandt, det vi havde hørt! Det var jo symbolet på vor frihed! Og uden at betænke os stormede vi afsted langs pigtråden for at komme så nær som muligt det nye syn. Men pludseligt blev vi standset. Lidt foran os stod en lille uniformeret styrke med geværene i skudklar stilling rettet mod os, og en skarp kommandostemme brølede: »Zurück, sonst schiessen wir!« (Tilbage, ellers skyder vi). Lejrens herrer havde ikke kapitulert endnu, og vi gik altså tilbage – indtil videre. De var lidt nervøse; det var vi ikke: historiens store ur var faldet i slag, og få timer efter gik vi ud i friheden.

De, der oplevede den underskønne majdag 1945, kan da umuligt glemme den! Det gælder også, når vi tænker på vore mange mange døde kammerater. Der er også en smertelig vemod over den 4. maj. Det koster dyrt at vinde friheden for et folk, men jeg i hvert fald kender ingen, der sagde, at prisen var for stor.

Men nu er alt det 25 år siden.

Der er vokset en helt ny slægt op, for hvem det ikke er oplevelse, men kun årstal og navne fra fortiden. Så dukker det spørgsmål uvægerligt op, om vi kan vedblive – som hidtil – at fejre 4. maj. De, der oplevede det hele, ældes og dør. Hvis den unge slægt ikke kan eller ikke vil være med, så går det som i Sønderjylland, hvor festerne for genforeningen med »det gamle land« langsomt er sygnet hen, så at de som oftest kun er en skygge af fordums herlighed. De unge gad ikke være med.

Revision – Bogføring

K. FRIIS-LARSEN

Revisor

Medlem af Dansk Revisor Union

Kontor: Vanløse Allé 15 – Tlf. GO 9825

RADIO

FJERNSYN

BÄNDOPTAGERE

GRAMMOFONER

GRAMMOFONPLADER

EL-SHAVERE

FABRIKS-RADIOANLÆG

MØLLER JENSEN

Bredgade 26 - Herning - Telf. 550-580

Østhimmerlands Ungdomsskole

Bælum

Støt Kammeraternes Hjælpefond!

P. M. G.

A/S KAJ NECKELMANN

SYNTETISK FIBER INDUSTRI · SPINLON I SILKEBORG

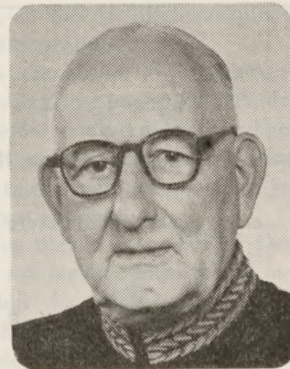
Hvad den unge slægt nu vil, er ikke godt at vide. Men én ting er i hvert fald sikker: dersom vi ikke får de unge med til at fejre Danmarks frihedsdag, så er 4. maj festerne dødsdømt.

Man kunne jo så – som det for øvrigt allerede er blevet antydnet her og der – vælge imellem ét af to: enten at lade disse mindefester sygne langsomt hen sammen med dem, der oplevede begivenhederne, eller at fejre 4. maj endnu en gang i 1970 på 25 årsdagen og på bred folkelig basis for hele landet og så – punktum! Det sidste ville være det mest værdifulde, men det første er vel desværre det mest typisk danske.

Men hvad om man nu ændrede karakteren af disse 4. maj mindefester således, at de ikke mere blev – som unge kritikere udtrykker det et »opkog af en død fortids begivenheder«, men blev sat i relation til vor aktuelle nutid med dens problemer og til vor fremtid med dens store opgaver?

For den unge idealisme er der jo ingen opgaver ved alene at mindes en fortid, de ikke selv har oplevet. Måske er det også den dybeste årsag til utilfredsheden blandt så mange af nutidens unge, at der ikke gives dem nogen opgaver; de får ikke brug for deres evner og kræfter; der kræves intet af dem, kaldes ikke på dem. Det var helt anderledes i årene 1940–45. Og dog lever vi stadig i den samme gamle verden med de store grundmodsatninger, krig og fred, diktatur og frihed.

Hvis 4. maj festerne skal blive fornyet ad disse linjer, må der samarbejde til på det lokale plan mellem ældre og unge, hvor enhver yder sit bidrag til gavn for helheden, og hvor formålet er, at vi ved at lære fortiden rustes til bedre at arbejde for fremtiden. Så er det for øvrigt da heller ikke absolut nødvendigt at fejre 4. maj hvert år eller i alle byer og sogne eller på samme måde altid og alle vegne, når vi blot ikke glemmer *Dagen* – den 4. maj 1945.

Politimester Axel M. Bjerre, Gråsten.

Vi kørte ud og så på stedet, og Knud Kristensen spurgte mig, om jeg troede, tyskerne ville holde deres løfte. Det sagde jeg, at jeg ikke troede. »Det gør a heller ikke«, sagde ministeren.

Frøslevlejren et relativt gode

Vi var dog enige om, at vi burde tiltræde kravet. Jeg er helt sikker på, at alle i dag er klar over, at FRØSLEVLEJREN var baggrunden for, at mange danske »fanger« ikke kom videre, men fik lov at opleve befrielsen her i landet.

Samtidig begyndte vi at forhandle om oprettelse af to karantænestationer i Kruså og Padborg. Det havde tyskerne, såvidt jeg ved, intet imod. De blev bygget og blev til stor hjælp før og efter befrielsen. Vi fik min gode ven, oberstløjtnant P. Hintz, til at overtage ledelsen, og i øvrigt blev der »ansat« en stor del D.K.B.-kvinder, og her havde min kone et meget stort arbejde, idet hun havde været ivrig for at starte D.K.B. og var formand.

Der burde nævnes mange, men én vil jeg særlig nævne. Det var amtslæge i

Det skete for 25 år siden.

Fokus på grænsegenen

For 25 år siden vendte danske, norske, franske og polske k-z-fanger tilbage til livet, som de hilste velkommen ved Danmarks sydgrænse.

Da tusinder af fanger på ny mødte friheden ved at passere den tyske grænse, blev de budt velkommen af travle hjælpergrupper. Politimester Axel M. Bjerre, Gråsten og frue var utrættelige i arbejdet. Vi har bedt politimesteren skildre disse uforglemmelige dage.

I påskedagene 1933 var jeg i Padborg, idet der var indbragt to overløbere, der angav, at de var politiske flygtninge. Hitler havde kort tid forinden overtaget magten i Tyskland.

Det var to brødre, hvoraf den ene oplyste, at han var kommunistisk senator i Hamburg. Da de fik lov til at tilbringe påsken i detentionen i Padborg, var de nærmest grædefærdige og meget taknemmelige af glæde.

Det gav en god baggrund for hele ens indstilling til det, der skulle komme.

Besøg af Knud Kristensen

I 1943 fik jeg, der nu var blevet landstingsmand, et besøg af indenrigsminister Knud Kristensen, der ville tale med mig om oprettelse af en lejr i Padborg.

Tyskerne havde givet tilsagn om, at danske »fanger«, hvis vi byggede en sådan lejr, ikke ville blive ført til Tyskland.

Fru politimester Bjerre.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen til de syge

P. K. R.

Støt Dansk Røde Kors!

P. K. G.

HAMMERUM EFTERSKOLE

Hammerum

Værn om naturen!

B. F. O. S.

**Bornholms
Andels Svineslagteri
Rønne**

Hilsen fra

**LUNDBÆK
LANDBRUGSSKOLE**

Lundbæk pr. Nibe

Åbenrå, Lausten Thomsen, der skaffede hjælp fra sundhedsstyrelsen og i øvrigt var en smidig og dygtig mand. Navnlig havde han et godt tag på den tyske chef for FRØSLEVLEJREN, hvis interesse for et eller rettere flere glas spiritus var velkendt. Amtslægen udnyttede på fremragende måde den tyske lejrchefs svag-
hed.

Da fangerne begyndte at komme hjem fra Tyskland

Allerede i december 1944 kom de fleste »fanger« tilbage, og jeg, der i mellemtiden var ophørt med at fungere som politimester, blev af justitsministeriet opfordret til at repræsentere dette, og jeg erindrer denne lille skare, på vistnok el-
leve, der kom med toget sydfra til Padborg. Sammen med en repræsentant for Røde Kors stod jeg og ventede, og pludselig så jeg en mand, der stiledede lige imod os, iført dansk politiuiform, men uden distinktioner. Det var min gamle bekendt fra Åbenrå-tiden, politikommis-
sær Simonsen fra Århus. Han faldt mig om halsen, og med tårer i øjnene udbød han: »Hvor er det dejligt at kunne gå forbi de svinehunde uden at skulle stå ret«. Der var jo tyske soldater på peronen.

Det var dog kun de enlige svaler, idet det jo varede længe – alt for længe – inden hjemrejsen begyndte, dels med De hvide Busser og dels med tog på vej til Sverige.

Jeg erindrer en aften. Vi stod længe og ventede, men endelig kom busserne, og passagererne sad fuldstændig apatiske, indhyllet i gamle tæpper, men ved Lausten Thomsens behændige optræden fik de lov til at gøre ophold på karantænestationen, inden de blev ført videre til lejren. Der blev lejlighed til at snakke med dem og få besked til pårørende m. v.

Glæden over at have et fædreland

Omkring befrielsen kom der mere og mere trafik, og nu kom ikke alene vore egne, men også norske på hjemrejsen. At dette arbejde, disse gæve D.K.B.-kvinder udførte, var meget påskønnet, har jeg mange beviser på. På en rejse i Norge i 1946 traf vi tilfældigt lensmand Mathis Lit i Otta, der blev så begejstret, da han hørte, at min kone havde været med til at modtage nordmændene i Kruså.

Den oplevelse, det var at komme til Danmark og få sådan en modtagelse, ville han aldrig glemme.

Mange år senere var det nordiske udvalg for friere pas- og toldforhold i Norden på besøg i Kruså, og ved en efterfølgende middag holdt min gamle ven, men ikke udprægede meningsfælle, Aksel Larsen, en af de bedste nationale taler, jeg har hørt. Han sagde, at den middag, vi nu havde fået, var god nok, men han havde tidligere været til middag i Kruså, nemlig i 1945, og den middag, der bestod af havregrod og mælk, overstrålede alt, og så tilføjede han, at i et sådant øjeblik følte man, hvad det var at have et fædreland.

Der kom også mange polske og franske kvinder, der ikke altid var lette at holde styr på. Men at se dem fare ud på marken og plukke fandens mælkebøtter, som de spiste på stedet, var gribende.

– Men der kom også nogle, der skulle arresteres

Der kom også mange folk, der skulle anholdes og straffes. I alt havde vi 2.500 arrestanter. Jeg er fuld af beundring for den daværende leder af kriminalpolitiet i Gråsten, kriminalassistent Mønnike, for det store organisatoriske arbejde, det var, at holde orden på alle disse fanger.

Den anden vej traskede de hjemvendende tyske soldater, der i Kruså blev frataget alt det, de forsøgte at slæbe med. Lad mig her fortælle en lille oplevelse. En dag i Kruså var der en skare tyske SS-soldater, der ikke ville fortsætte uden rovet. Stille og roligt kørte en engelsk kampvogn op bag ved dem og af-fyrede et løst skud hen over dem, og så kom der fart i forsamlingen.

Da afspærringen blev brudt

Den mest gribende hjemkomst blev vel nok, da alle de døde i deres kister kom hjem, og der blev holdt en mindehøjtidelighed på Kruså mejeri's mark, hvor alle de mødte pårørende pludselig brød afspærringen og løb hen til vognene, hvor de lagde blomster på kisterne.

Alle, der overværede dette, følte med de pågældende.

Tegner kun de aktive billedet?

Efter befrielsen talte jeg ved grundlovsrådet d. 5. juni 1945 i Høruphav sammen med en meget aktiv mand fra kredsen omkring Askov. Han skulle tale

først, da han om aftenen skulle tale ved yderligere et andet møde.

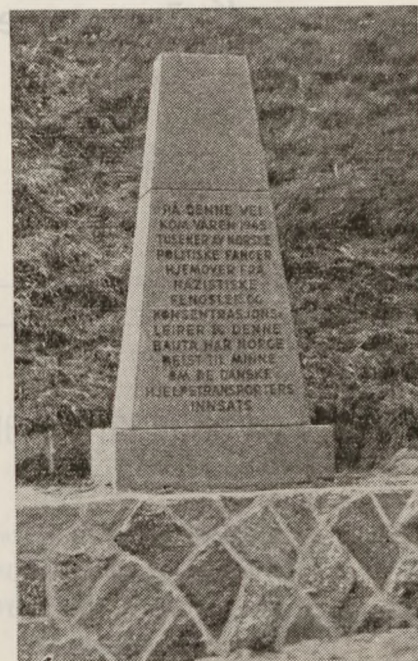
Da han havde talt, således at næsten kun var aktive modstandsfolk, der var at regne for danskere, bad jeg ham om at blive og høre de første 5 minutter af min tale. Det gjorde han, og jeg sagde omtrent således:

»Jeg blev dybt grebet af Deres tale, men må jeg lige have lov til at give en version, der måske kan give et billede, der kan have gyldighed også for kommende tider.

Forskellige lag i det danske folk

Jeg vil sammenligne de forskellige lag i det danske folk med en stor mosaikrude i en gammel domkirke. Den har mange farver. Lad så de aktive være, den røde, os fra rigsdagen den gule og så videre. Hvis vi fjerner nogle af farverne, mister ruden noget af sin glans. Jeg vil håbe, at vi alle meget snart må komme til den opfattelse, at mosaikruden med alle sine farver må blive opfattet som et billede af det danske folk på godt og ondt i en mørk tid. Således at vi alle kan forenes i at bringe vort mishandlede fædreland på fode igen«.

Jeg holdt inde og meddelte, at hr. N. nu skulle forlade mødet, men inden han gik, sagde han, at han var helt enig med mig og delte mit ønske. *Axel M. Bjerre.*

Den norske bautasten ved Kruså bringer Norges tak til Sverige og Danmark.

W. Kückelhahn

Blikkenslagermester

Oksevej – Padborg

Vejen Sparekasse

Søndergade 8 - Vejen

N. Kyhn

Murermester

Smedegade 9 – Kolding

AGERSKOV Sparekasse

Agerskov

K. Jørgensen

Silkeborg

VÆRN OM NATUREN!

E. B. R. G.

Breininggaard Efterskole

v/ A. G. Nielsen

10 mdr. kursus fra september

Almene – Valgfrie og fritidsfag

Ring eller skriv efter oplysninger

Tlf. (07) 38 10 21

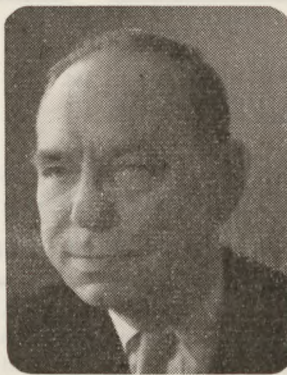
Byggeriarbejdernes

Fagforening

600 mistede livet

Men et endnu større antal blev ødelagt fysisk og psykisk i frihedskampen.

Af Alberti Hansen, formand for Landsforeningen Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen.

Da krigen for Danmarks vedkommende sluttede den 5. maj 1945, forestod der befrielsesregeringen et stort arbejde med at bøde på de sår, besættelsen og frihedskampen havde givet det danske folk. Godt 6000 danske modstandsfolk blev deporteret til de tyske KZ-lejre eller fængsler.

Heraf mistede godt 600 eller ca. 10 % livet under de frygteligste forhold. De, der vendte hjem efter de frygtelige rædsler, var mere eller mindre psykiske eller fysiske syge. Mange stod ikke til at redde og døde kort efter hjemkomsten.

Danske søfolk vendte hjem efter års og måneders sejlads i minefyldte farvande. Mange vendte aldrig tilbage, men var gået til ved torpederinger og minesprængninger. Og frem i lyset dukkede i hundredevis af mandlige og kvindelige modstandsfolk, der havde op til fire års oplidende illegalitet bag sig.

Alle skulle de igen så hurtigt som muligt omstilles til en normal tilværelse, og det var ikke let. Gamle arbejdspladser var gået tabt, tidligere erhvervede færdigheder skulle genoptrænes. Hjemmets økonomi var i masser af tilfælde totalt ødelagt eller undermineret. Ægteskaber var ikke mere, eller mere eller mindre gået i opløsning, børn var blevet fremmede for deres fædre o.s.v.

Hjælpearbejdet forberedt af Frihedsrådet

Alt dette skulle klares af mennesker, der var fysisk og sjæleligt svækkede eller helt ødelagt. Dette kom dog ikke helt bag på befrielsesregeringen. Allerede inden havde Frihedsrådet – Danmarks reelle regering i krigens sidste måneder – nedsat et udvalg til at udarbejde retningslinierne for det sociale redningsarbejde, der måtte iværksættes straks efter krigens afslutning.

Nazisterne burde have betalt

Det naturligste ville have været, at man lod dem, der havde forvoldt skaderne, betale, men det slagte Nazityskland lå i ruiner. Og indtil i dag, 25 år efter, er der ikke tegn på, at man sydfra tænker på at ville betale noget for de lidelser, man påtvang det danske folk. Der var ikke andet for, end at den danske regering i første omgang måtte dække skaderne, men der må ved en fredsslutning stilles krav om, at alt dækkes af Tyskland.

Også erstatning for tabt arbejdsfortjeneste

Det udvalg, som Frihedsrådet havde

nedsat, havde den opfattelse, at der burde ydes fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og afsavn under besættelsen og frihedskampen, men herom blev der dog ikke opnået fuld enighed, og kravet blev ikke medtaget i det forslag til erstatning, befrielsesregeringen vedtog 1. oktober 1945.

Ved behandlingen af denne erstatningslov i folketinget gav ministeren dog udtryk for, at dette egentlig havde været udvalgets opfattelse.

Målet er tryghed i hjemmene

Landsforeningen Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen har i sin mere end 20 årige historie forsøgt at hjælpe sine medlemmer efter den ånd, som befrielsesregeringen nedlagde i Lov 475 af 1. oktober 1945, men det har ofte været svært, da loven i følge sin natur blev en sammenblanding af gammel social- og forsikringslovgivning, som kun skulle have ganske kort levetid. Den har nu været grundlaget for hjælp til besættelsestidens ofre i 25 år. Der er dog i årenes løb sket en del forbedringer, men ingen af disse har været af en sådan karat, at der kan tales om tryghed i modstandsfolkernes hjem.

Alberti Hansen.

KØBENHAVNS AFDELINGEN

Formand: Alberti Hansen, Arildsgård 41, 2700 Brønshøj. Tlf. Bella 3162.

Næstformand: Aksel Andersen, Camilla Nielsensvej 28, 2000 København F. Tlf. 71 19 79.

Kasserer Oscar Hefty Jensen, Hillerød-gade 40, 2200 København N. Tlf. 34 80 91.

Sekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Guldbergshave 29, 1., 2200 København N.

Bestyrelsesmedlemmer:

Hemming Theisen, St. Strandstræde 10, 1255 København. Tlf. PA 8717.

Adolf Hansen, Kjeldgårdsvej 24, 4., 2500 Valby. Tlf. VA 8876.

Arne Hedegård Rasmussen, Bredegrund 19, 2300 København S.

Arne Snedeveg Jensen, Sønder Boulevard 132, st. tv., 1720 København V. Tlf. 21 50 43.

Leon Petersen, Hedemarks Vænge 75 A. 2620 Albertslund, tlf. 64 46 35.

Alfred Senn, Rylemosen 11, 2., 2600 Glostrup, tlf. 45 02 60.

ÅRHUS AFDELING.

Formand: Alfred Bertelsen, Trøjborgvej 76, 8200 Århus N. Tlf. (06) 16 63 18.

Næstformand: Holger Nielsen, Fuglsangsgallé 105.

Kasserer: Petro Hansen, Illerupvej 13.

Sekretær: Anna Strunge, Otto Rudsgade 39.

Bestyrelsesmedlem R. Tue Andersen, Randersvej 75.

ALBORG AFDELING.

Formand Frederik Olesen, Odinsgade 16 B, 9000 Ålborg.

Kasserer: Charles Christensen, Lollands-gade 31, 9000 Ålborg.

ESBJERG AFDELING.

Formand: Halvor Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg.

Sekretær: A. Okholm, Norgesgade 59, 6700 Esbjerg.

Kasserer: Sigfred Jensen, Nørrebrogade 90, 2700 Esbjerg.

PAS PÅ DE ÆLDRE I TRAFIKKEN!

N. D. L.

C. SVENDSEN

Ringsted

K. C. JENSEN

Vognmand

Skovvejen – Harndrup

A/S VESTFYNS ELFORSYNING

Østergade 38 – Assens

STØT KAMPEN MOD KRÆFTEN!

P. V. E. K.

A/S CARL MØLLER

Tværgade 25 – Nykøbing Fl.

VÆRN OM VOR SKØNNE NATUR!

N. K. K.

**M. GLYTTING &
M. BLOKDAL-PEDERSEN**

Gøteborg Allé 5 C – Aarhus N

J. FØGE JENSEN

Skelbækgade 2 – København V

DEN GAMLE KRO

Et godt madsted
Hyggelig atmosfære

Graasten

Aktieselskabet

AALBORG PORTLAND-CEMENT-FABRIK

Chr. Brygge 28 – København V

STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND!

V. P. T. L.

Reddede danske i Stutthof

Fortjenstmedaljen fra Dansk Røde Kors
til russisk professor

Ved en højtidelighed den 4. februar overrakte præsidenten for Dansk Røde Kors, professor, dr. med. Erik Husfeldt, Dansk Røde Kors' fortjenstmedalje af første grad til professor Fjodor Soprunov fra Moskva.

Til stede ved højtideligheden var en lang række repræsentanter fra danske fange- og modstandsorganisationer, repræsentanter fra den sovjetiske og polske ambassade og repræsentanter fra Københavns universitet med rektor Mogens Fog i spidsen m. fl.

Formanden for de danske Stutthof-fanger indledte sammenkomsten og udtalte bl. a.:

– Må jeg – i to egenskaber – byde velkommen til sammenkomsten her i aften. De to egenskaber er, at jeg dels er medlem i Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen, der har lagt rammen om denne aften, dels er formand for de overlevende fra koncen-

trationslejren Stutthof, hvor også aftenens hædersgæst var indespærret i to år.

Vi ved alle, at der findes mange mærkelige menneskeskæbner. Vi ved også, at på trods af, at det er en ond verden, vi lever i, findes der personer, idealister – eller for at bruge et bibelsk udtryk samaritanere, der i den grad ofrer sig selv for andre. De findes. – Jeg vil ganske kort give en introduktion af professor Fjodor Soprunov. Han blev født i Riga i 1917. Rejste med sine forældre og en broder til Paris i 1922. Han gik i skole her, og afsluttede sin uddannelse som læge ved universitetet i Sorbonne.

Ved krigsudbruddet meldte han sig til den lettiske hær, medens den øvrige familie flygtede til USA efter den tyske okkupation af Frankrig. Soprunov kæmpede først med den lettiske hær, senere i den Røde Hær, blev såret under kampene om Leningrad. Blev taget til fange af ty-

skerne i 1941. Kom i særlig krigsfangelejr, hvorfra han flygtede i 1943. Blev igen taget til fange i det daværende Königsberg og deporteret til koncentrationslejren Stutthof ved Danzig.

– Med sin sproglige kunnen – fransk, engelsk og tysk – lykkedes det Soprunov at skjule sin virkelige identitet. Som læge kom hans arbejde til at foregå i lejrns »sygebarakker«, hvor han under navnet Gertner aftvang sig en sådan respekt hos de ansvarlige SS-læger, at hans magt var endog usædvanlig stor. Man skal selv have været i en koncentrationslejr for at forstå dette.

– Soprunov kunne f. eks. som læge i revieret i Stutthof uindskrænket indlægge og behandle syge fanger. Dette kom hundreder af fanger tilgode. Blandt de 150 danskere, der var i Stutthof, er der over 20, der kan takke Soprunov for, at de i dag lever.

– Et lille eksempel på Soprunovs hjælp: Vi modtog gennem Dansk Røde Kors en sending vaccine. Vi anede ikke, hvad vi skulle stille op med denne vaccine. Men Soprunov stillede sig straks til rådighed, og om natten sneg han sig over til de danskes blok og vaccinerede alle

Professor Fjodor Soprunov, tidligere fange i Stutthof ses her sammen med rektor for Københavns universitet, professor Mogens Fog til højre og i midten professor, dr. med. Morten Simonsen.

M. CHRISTOPHERSEN
Isenkræmmer
Jernbaneplassen 15 – Lyngby

HOED KALKVÆRK

Trustrup

LUNDEGAARD TEGLVÆRK

Stoholm

**ISER KVETNY & SØNNER'S
STOLEFABRIK A/S**

Birkerød

HOTEL KRAGELUND

Højbjerg

K. LINDSCHOUW

Advokat

Skt. Knudsgade 1 – Ringsted

WAIDLØW & HANSEN

Kongens Nytorv 21 – København K

PETERSEN & DRÆBY

Instrumentfabrik

Hillerød

SKANDINAVISK LINIETRAFIK A/S

Tuborg Havn – Hellerup

**GÅ TIL TANDLÆGEN
2 GANGE OM ÅRET!**

T. F. L. B.

R. LØNGAA

Kolonial – Vin – Cigarer

Pr. Valdemarsallé 9 – Allerød

J. BOJESEN-KOFOED

Rønne

ALFRED KRABBENHØFT A/S

Murermester – Entreprenør

Esbjerg

A. THUESEN

Esbjerg

M. GLYTTING & M. BLOKDAL-PEDERSEN

Aarhus

MØBEL-GAARDEN

Jernbanegade 11 – Sønderborg

KARL VALLA

Butiksinventar

Bygmestervej 1 – København NV

FREDE BUUR-ANDERSEN

Tømrermester

Herning

K. E. RASMUSSEN

Revisor

Næstved

A/S VESTFYNS ELFORSYNING

Østergade 38 – Assens

150 danske. Dette gjorde han med livet som indsats, idet Soprunov ville være blevet dømt til døden af SS for denne handling.

Derefter talte præsidenten for Dansk Røde Kors, professor, dr. med. Erik Husfeldt. Professor Husfeldt, der talte på engelsk, sagde:

– Som præsident for Dansk Røde Kors er det en stor glæde for mig at anmode Dem om at modtage foreningens fortjenstmedalje af første grad, som De i sandhed i lige så høj grad har gjort Dem fortjent til, som nogen anden til hvem den er blevet tildelt.

– I Stutthof, hvor De selv var fange, ydede De, som læge, medicinsk og åndelig hjælp til mange danske og frelste livet for mange af Deres fangekammerater. Med stort mod og med livet som indsats ydede De dem lægehjælp, og i natens mulm og mørke sneg De Dem til deres barakker og vaccinerede dem.

– Røde Kors står for forståelse, tolerance og hjælp, uden hensyn til race, nationalitet eller religion. Dette er ikke et monopol for Røde Kors. Til alle tider, og i alle lande har der været mænd og kvinder, som havde de åndelige kvaliteter og det mod at leve op til disse idealer, som De også gjorde. Disse kvinder og mænd giver os alle håb for menneskehedens fremtid.

– Dansk Røde Kors vil betragte det som en ære, hvis De vil modtage vor fortjenstmedalje.

Professor Husfeldt overrakte derefter professor Soprunov Dansk Røde Kors' høje æresbevisning.

Professor Soprunov takkede dybt bevæget for denne danske hædersbevisning og udtalte, at han kun havde gjort sin pligt. De danske fanger i Stutthof havde været gode kammerater og havde, da de modtog Røde Kors' pakker fra Danmark delt med deres fangekammerater.

Fra Frihedsfonden overrakte kontorchef Th. Dige en smuk gave til professor Soprunovs hustru, der også var til stede.

NK.

Kammeraternes

Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge

Provst Poul Holm

Grundtvigskirkens sognepræst, provst Poul Holm døde søndag den 8. marts i en alder af 65 år.

Præstegerningen påbegyndtes i 1933 i Fjaltring, fortsattes i Horung og afsluttedes med 17 års virke ved »domkirken på Bjerget«.

I studietiden var han formand for Studenterkredsen. I besættelsesperioden var han inde i adskilligt modstandsarbejde i Jylland, og han undgik ikke arrestation. I oktober 44 blev han arresteret af Gestapo og først indsat i Århus arrest, derefter i Frøslevlejren indtil befrielsen den 5. maj 1945.

Han har flere gange her i Pigtraad skildret oplevelser i Frøslev.

Gennem de senere år har vi været en slags naboer, og hvert år op mod jul stævnedes vi med hele flokken af skolebørn til Grundtvigskirken, hvor han ved sin jævne og solide tale var med til at give julen indhold for børnene »på Bjerget«.

Flere ting tyder på, at han glædede sig til det årlige besøg, idet han hvert år fortalte os, at vi var så velkomne.

Fornylig havde provst Holm besøg af TV i anledning af en højmesse-transmission.

Han var ridder af Dannebrog. *Fk.*

Oberst Bartholdy

En af grænselandets kendte personligheder, oberst Carl Georg Bartholdy, Munkemølle ved Flensborg Fjord, fyldte 75 år den 6. marts.

Under besættelsen i 1940 gjorde Bartholdy en betydelig indsats under kampene ved Bredevad den 9. april. I 1944 interneredes han af gestapo og kom i tysk koncentrationslejr.

I 1945 blev han kommandant i Faarhuslejren, og to år senere udnævntes han til oberstløjtnant og chef for 23. bataljon og to år efter for hjemmeværnsregion III. I 1954 fik Bartholdy orlov for at gøre tjeneste ved den internationale våbenstilstandskommission i Palæstina, men måtte året efter vende hjem på grund af svigtende helbred. Fra 1955–57 var han igen chef for region III, hvorefter han blev pensioneret.

Også uden for tjenesten har oberst Bartholdy beklædt flere hverv, bl. a. har

han været sekretær for det unge grænseværn og det danske samfund i grænselandet, lige som han i 1945 indvalgtes som det konservative folkepartis repræsentant i folketinget, hvorfra han i 1949 trak sig tilbage.

Oberst Bartholdy var født den 6. marts 1895 og døde den 15. marts 1970 på Øresundshospitalet i Helsingør – efter kort tids svær sygdom.

Disse ord er således samtidig nekrolog over Bartholdy.

Afstemningen 10. fe. 1920 25.319			
Folketingsvalgene i			
1920	7.505	1947	7.474
1932	9.862	1950	6.406
1935	12.617	1953	9.721
1939	15.016	1964	9.274
Kommunalvalget 1966		7.672	
Folketingsvalget 1968		6.831	
Kommunalvalget 1970		7.487	

Runde dage

Den 9. april fylder farvehandler Paul N. Kristensen, Solrød Strand 60 år. Han kom fra fængslet i Flensborg til Neuengamme, hvor han fik fangenummer 67.396.

Den 14. april fylder opsynsbetjent Søren Holger Nielsen, København 60 år. Han kom fra Dreibergeren til Neuengamme som fange nr. 81.062.

Den 12. maj fylder kaptajnløjtnant Tom Hansen, Avedøre 55 år. Han havde i Neuengamme nr. 68.014. Han var også i Blumensthal.

Ligeledes den 12. maj fylder inspektør Erik Korsgaard Petersen, Haslev 50 år. Han havde i Neuengamme nr. 51.890.

Den 14. maj fylder typograf Aksel E. Jørgensen, Skibby 50 år. Han var både i Neuengamme og i Buchenwald.

Den 17. marts fylder sporvejsfunktionær Georg Strange, København 65 år. Hans fangenummer i Neuengamme var 69.507. Han arbejdede også i Desauer-Ufer.

Den 30. maj fylder pens. overpolitibetjent Bruno Frederik Johansen, København 50 år. Han var i Neuengamme og i Buchenwald.

Den 31. maj fylder overpolitibetjent G. A. Gran Jacobsen, Glostrup 50 år. Han var i Buchenwald. I Neuengamme havde han nr. 52.156.

A/S VESTFYNS ELFORSYNING

Assens

»STRANDKROEN«

God mad – Hyggelige lokaler
Musik hver aften
4 bowlingbaner
Søndervig – Tlf. (07) 33 90 02

VÆRN OM NATUREN!

H. T. R.

O. NIELSEN & DEHN A/S

Korn – Foderstoffer
Havnen – Stubbekøbing

STØT KAMPEN MOD KRÆFTEN!

E. E. J. H.

TH. LAURSEN'S BOGTRYKKERI

Tønder

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

er raske kammeraters hilsen til de syge

E. F. F.

D. WARBERG

Brædstrup

Hilsen fra

VOJENS UNGDOMSSKOLE

Vojens

WAIDLØW & HANSEN

Kongens Nytorv 21 – Kbh. K.

STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND!

T. F. L. L.

STRØMMENS HANDELSSELSKAB A/S

Randers

STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND!

H. R. C. E.

LYNGBYGAARD

Boeslunde

BERGIS FOTO

Prinsessegade 31 – 7000 Fredericia

P. JACOBSEN

Kong Valdemarsgade 39 – Roskilde

**BAGERMESTRENS
RUGBRØDSFABRIK**

Horsens

AXEL LE DOUS

Algade 14 – Korsør

LUNGHOLM GODS

pr. Rødby

A/S SYDSJÆLLANDS JERN FORRETNING

»STÅLGÅRDEN« . NÆSTVED . TLF. 723300 . GIRO 6514

AGA LYSKOPIERINGSANSTALT

Dr. Olgasvej 2 – Kbh. F

**RINGKØBING
RUGBRØDSFABRIK**

HØJ PETERSEN & ARNE JENSEN A/S

Bogtrykkeri
Struensegade 7-9 – København N

P. F. CLEEMANN

Skibsmægler
Aabenraa

DICA'S VÆRKSTEDER

Autoværksted
Rådmandsgade 10-12 – Kbh. N

EMIL LAMP'S LINIERANSTALT

Svanemosegaardsvej 9 – Kbh. V

UDBYE'S BOGTRYKKERI

Staldgårdsgade 38 – Vejle

GÅ I KIRKE!

A. H. H.

ASK FOLKEHØJSKOLE
Forberedelse til HF uddannelsen

ASK pr. Malling
Tlf. (06) 92 71 95

HOKI A/S

Horsens

ANDERSKOUV & THOMSEN

Rådg. ingeniørfirma
Herning-Esbjerg

JOHS. M. PEDERSEN

Købmand
Aabenraa

WALTRICH A/S

Abildager 19-21 – Glostrup

De har ikke set Dem for –
før De har set Dem tilbage
M. K. F.

FR. BRORSEN

Aalborg Kaffe- & Thehandel
Ved Stranden 9 – Aalborg

STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND!

N. L. N. N.

VÆR OPMÆRKSOM I TRAFIKKEN!

N. H. S.

WIGGO KONGSTAD A/S

Esbjerg

AKSEL KAUFMANN

Herretøj
Aarhus – København

KOLDING NY

BETONVAREFABRIK A/S

<p>RINGKØBING AUTOMOBILFORRETNING A/S Herningvej 46 – Ringkøbing</p>	<p>R. BENTZEN Nr. Boulevard 62 – Randers</p>	<p>POUL RASMUSSEN Købmand Adelgade 62 – Ebeltoft</p>
<p>KNUD TH. MØLLER Bogtrykkeri Ringkøbing</p>	<p>THURØ KRO – stedet hvor man spiser godt – og bor godt</p>	<p>VEJLE MARGARINEFABRIK A/S</p>
<p>JYDSK TRÆ- & FINÉRHANDEL Bissensgade 12 – Aarhus</p>	<p>SCHUMANN'S HERREMAGASIN Aarhus</p>	<p>ERIC OLSEN & CO. Speditør Østergade 14 – Randers</p>
<p>E. HANSEN København</p>	<p>BRÆDSTRUP TRÆLASTHANDEL A/S</p>	<p>SIGURD GRØNBÆK Møbelfabrik Vinderup</p>
<p>MOKKA COMPAGNIET Frederiksgade 7 – Skive</p>	<p>STEFFEN MØLGAARD Ruds-Vedby</p>	<p>POUL HARDAHL Sportshandler Hj. af Algade og Søndergade Brønderslev</p>
<p>HANSEN & CO. A/S Det gamle vinfirma Svendborg</p>	<p>SKJELSKØR BANK</p>	<p>IB SØRENSEN Malermester Kofoed Anchersvej 4 Espergærde</p>
<p>N. PEDERSEN København</p>	<p>J. OLANDER Hurup</p>	<p>P. HATTEN & CO. Maribo – Nakskov</p>
<p>FREDERIKSBERG PAKKASSEFABRIK Biblioteksvej 54 – Hvidovre</p>	<p>ARBEJDERNES FÆLLESBAGERI Køge</p>	<p>VAMDRUP SPAREKASSE</p>
<p>TOMMERUP'S BOGTRYKKERI Stege</p>	<p>A. LYKKE OLSEN Købmand Vestervig</p>	<p>KORNERUP, KOCK & BANG A/S Aarhus</p>
<p>VÆRN OM NATUREN! A. E. V.</p>	<p>PALLISBJERG Ulfborg</p>	<p>BOGTRYKKERGAARDEN A/S Kirkegade 11 – Struer</p>

<p>GRAASTEN ANDELSSLAGTERI Graasten</p>	<p>JOHS. CHRISTENSEN Støbegods St. Voldgade 6 – Randers</p>	<p>CHR. RABECH & SØN Smedemestre Brande</p>
<p>LINDHOLST & CO. Maskinfabrik Lisbjerg – Aarhus</p>	<p>LINDE TRYK Vesterbro Torv 1-3 – Aarhus</p>	<p>VÆRN OM NATUREN! J. A. B.</p>
<p>NYKØBING S. Trælasthandel Nykøbing S.</p>	<p>J. H. MØLLER Aarhus</p>	<p>MENSTRUP BAGERI Menstrup pr. Hyllinge</p>
<p>CARL C. BIEHL Bogtrykkeri Slotsgade 15 – Graasten</p>	<p>HOLGER NICOLAISEN A/S Suhrsgade 19 – Maribo</p>	<p>P. B. KJELGAARD A/S Løkken Fiskeeksport Danmark</p>
<p>HELMER & JØRGENSEN Sønderborg</p>	<p>MIDTBANK Brande</p>	<p>POUL KRISTENSEN Bogtrykkeri Østergade 8 – Herning</p>
<p>ABO</p>	<p>STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND H. K. H.</p>	<p>STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND! K. K. – Randers</p>
<p>VÆRN OM NATUREN! E. F. H. N.</p>	<p>Kaffen med den gode aroma køber man hos Aage Wahlstrøm GURRE KØBMANDSHANDEL Vin – Tobak – Kolonial Gurre pr. Kvistgaard</p>	<p>VALD. RASMUSSEN Smedemester Hornslet</p>
<p>INTERNATIONAL TRANSPORT J. W. Nielsen Kokkedalsvej 11 Brøndby Strand</p>	<p>HILL HOUSE VASKERI Allerød</p>	<p>ODDER VULKANISERINGS- ANSTALT Odder</p>
<p>FRITZ DUUS A/S Vendersgade 5 – Fredericia</p>	<p>MUNCH CHRISTENSEN'S BOGHANDEL Nørregade 22 – Vejle</p>	<p>G. RAUPACH Købmand Odder</p>
<p>HORSENS DAMPMØLLE A/S</p>	<p>A/S RANDERS ASFALT- & TJÆREFABRIK</p>	<p>CONTINENTAL VIN-IMPORT Grønnegade 5 – Vejle</p>

N. C. NIELSEN

Vulkanisør

Jægergårdsgade 103 – Aarhus

HUMLEBÆK ISENKRAM

Humlebæk

BENT POULSEN

Klosterplads 8 – Svendborg

E. EILERTSEN

Struer

LYNGBÆKS BOGHANDEL

Bredgade 13 – Hurup

SVEND GREGERSEN

Tømrermester

Torsted – Horsens

P. ANDERSEN

Malermester

Aarhus

ADOLF J. WOLF

v/ Sv. A. Wolf

St. Rådhus 15 – Sønderborg

P. PEDERSEN

Blikkenslagermester

Vejby

**THE BORDEN
COMPANY A/S**

Esbjerg

NIELS OLSEN

Malermester

Banevej 38 – Sorø

**HERNING ELEKTROMEKANISKE
VÆRKSTED****FAXE BIO****ALBERT ANDERSEN'S
BOGTRYKKERI**

Hurup

TAGE ANDERSEN

Malermester

Øster Tørslev

CARL C. BIEHL

Bogtrykkeri

Slotsgade 15 – Graasten

GRAABRØDRE FARVEHANDEL

Jernbanegade 6 – Odense

TAG PÅ HØJSKOLE

Moderne bygninger

Moderne undervisning

Moderne fagkreds

Sprog

Moderne sproglaboratorium

Henvendelse

UNGE HJEMS HØJSKOLE

Skåde pr. Højbjerg

Tlf. (06) 27 17 77

V. ANDERSEN

Tømrermester

Nørre Snede

P. C. TERLING & CO.

Fiskerihavnen

Esbjerg

MARSTAL**TRÆLASHANDEL**

Marstal

**TØNDER BEGRAVELSES-
FORRETNING**

Tønder

ØSTHIMMERLANDS**UNGDOMSSKOLE**

Bælum

**M. COLSTRUP'S
JERNFORRETNING**

Holstebro

HANS FROST

Tømrermester

Ormstoft pr. Sønderborg

»CHIC«

Vaskeri

Storegade 86 – Stege

P. T. LARSEN

Installatør

Hillerød

ADOLPH WULFF A/S

Gothersgade 14 – Kbh. K

VÆRN OM NATUREN!

H. F. S.

DANSK RULLEGARDIN INDUSTRI

Vibenholms Allé 16 – Glostrup

ESTRID NIELSEN

Kaffe- og theforretning

Nr. Alslev

H. BIRK

Møbelpolster

Grønnegade 48 – Aarhus

ANDERSKOUV & THOMSEN

Rådg. ingeniører

Herning – Esbjerg

**NORDISK TEGNEMASKINE
INDUSTRI**

Tempovej 15 – Ballerup

TAGE TRABJERG

Tandhjulsfabrik

Finlandsgade 31 – Aarhus

LUND & ERICHSEN
ELEKTROINSTALLATION · AKTIESELSKAB
BREDGADE 49 · HERNING · TELF. (07) 12 63 11

**Wladyslaw Bartoszewski: Warsaw
Death Ring 1939-44**

452 sider + billeder

Denne gribende bog kan give os danske en del at tænke på. Det er en dokumentarisk fremstilling af de utallige tyske forbrydelser mod den polske hovedstad.

Mon noget land blev mere mishandlet af Hitler end Polen? Dette tapre og i mange retninger meget tiltalende folk blev sammen med jøderne i ganske særlig grad ofrene for hans helt sataniske had og lyst til at myrde. Medens jøderne skulle udryddes, skulle de polakker, der overlevede, være hans slaver og deres land en koloni i dette ords værste betydning.

Men polakkerne, der i det 18., i det 19., og igen i det 20. århundrede blev så mishandlet af deres store tysk- og russisktalende naboer, har ofte handlet meget uklogt. »Polsk Rigsdag« (= en forsamling, hvor der kræves enstemmighed til vedtagelserne) er en dødsdom over ethvert forsøg på et fornuftigt styre.

Fra vor egen tid er der mange, som mindes det yderst ubehagelige indtryk det gjorde, da Polen misbrugte Hitlers overfald på Czekoslovakiet lige før krigen til selv at nappe en luns. Churchill skrev herom, at Polen deltog med en hyænes appetit i plyndringen!

Det er en god bog og stor bog, som nu er udgivet om Warszawa under krigen. Titlen sigter til den ring af eksekutionssteder, der fandtes omkring byen.

Medens København kunne nøjes med et enkelt, Ryvangen, måtte der en halv snes stykker til, for at tyskerne kunne overkomme de mange mord. Hertil kommer bl. a. oprettelsen og kort efter ødelæggelsen af ghetto for jøderne samt massemyrderierne kort før russernes besættelse af de ruiner, der engang havde været en pragtfuld by.

Bogen giver megen dokumentation, bl. a. prøver på den dagbog, som Polens bøddel fremfor nogen, Dr. Hans Frank, førte.

Der gengives mangan »Bekanntmachung«; når en tysker eller en polsk Quisling var skudt, gjorde man gengæld,

men ikke efter det gammeltestamentlige princip »øje for øje, tand for tand«, men efterhånden 50 liv for 1 liv. Resultatet blev – som vi alle ved – døden for nogle millioner jøder og nogle millioner polakker.

Er der nogen herhjemme, der nu, 25 år efter synes, at det hele med besættelsen kun var en episode, som bør glemmes, bør man ikke læse, men studere dette værk, og det skal ske i lyset af den erkendelse, som Frank kom med under Nürnberg-Processen, kort før han blev hængt den 16.10.1946: »Tusinde år vil gå hen, uden at Tysklands skyld vil blive udvisket!«.

Skal vi glemme alt det? Skal vi blot tilgive – uanset om Tyskland har bedt om tilgivelse eller ej? Skal vi se bort fra Churchills ord om, at den, der begraver fortiden, får ingen fremtid? Skal vi betragte Hitler-perioden, bare 12 år, som en parentes i det tyske folks historie, en misforståelse, der aldrig under nogen form kan komme igen? Polakkerne vil aldrig kunne forstå den slags tanker!

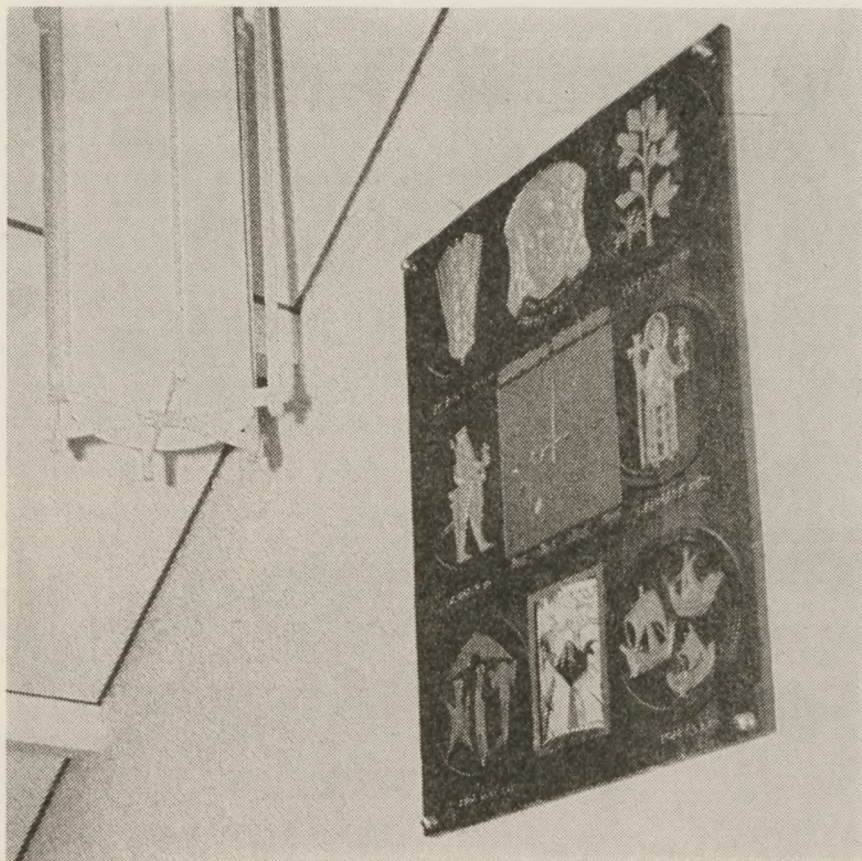
Hans Franks citerede udtalelse viser da også, at han forventede, at man faktisk aldrig i Polen ville glemme 1939-44 med de utrolige forbrydelser. Mon da Danmark står sig ved at glemme?

R. Prytz.

Velkommen gave

Den Nordslesvigske Folkebank i Aabenraa har skænket 4. maj-kollegiet i Aabenraa den udsmykning, som Junggreen Have for nogle år siden efter bankens opfordring fremstillede. Det drejer sig om et meget fint udført træskærerarbejde omkring et ur. Motiverne er hentet fra gamle mønter. Efter ombygningen og moderniseringen af banken passede kunstværket ikke mere ind i rammen, og direktionen spurgte da 4. maj-kollegiet, om man var interesseret i at få det overladt, og det var man da i højeste grad. Nu hænger det på en væg i trappeopgangen til kollegiets sal.

»Nazist-jægeren« i Malmø:

Bormann bor nu i Sydamerika

– Vi ved, at han er der, – og vi skal nok finde ham, sagde nazisternes fjende nr. 1, manden der fangede Eichmann, på møde i Malmø

Den aldrig hvilende Simon Wiesenthal.

– Martin Bormann – Hitlers højre hånd – lever i bedste velgående i Sydamerika. Og vi skal nok finde ham...

Sådan sagde nazisternes fjende nr. 1 – østrigeren Simon Wiesenthal – onsdag den 28. januar på et møde i Malmø. Simon Wiesenthal har siden krigen medvirket til 1000 anholdelser af nazistiske krigsforbrydere – deriblandt Adolf Eichmann.

Simon Wiesenthal, der holdt foredrag i Malmø på 25-årsdagen for afsløringen af udryddelseslejren Auschwitz, sagde bl. a.:

– Processerne og jagten på nazistforbrydere må fortsætte. Overalt – fremfor alt i de kommunistiske lande – vokser der nye nazipartier frem. I Polen og Jugoslavien findes grupper, som bliver større og større.

Der fandtes ni millioner nazister i Tyskland under krigen. En halv million er nu i Østrig, halvanden million i Østtyskland og ca. to millioner nazister tilbage i Tyskland.

Jeg har et register på 22.000 navne på nazister fra krigen. Mange af dem lever i bedste velgående i Sydamerika, hvor der er vokset små kolonier op. Kolonier, hvor Hitlers billede og hagekorset stadig pryder væggene. Vi ved, at de findes. F. eks. lever Martin Bormann i Sydamerika. Han er set flere gange i forskellige sydamerikanske stater, og nu peger alle informationer på, at han skulle bo i Paraguay...

Simon Wiesenthal, der er 62 år, blev i øvrigt mødt med demonstrationer, da han holdt sit foredrag i Malmø rådhus.

»Stop menneskejagten – glem det« lød titlerne på demonstranternes bannere.

Lektor Erik Sonne

En af Pigtraads boganmeldere, lektor Erik Sonne, er afgået ved døden i en alder af 69 år.

Siden 1940 havde han været lærer ved Aalborg Katedralskole og indskrevet sit navn både i skolens historie og i den nordjyske modstandskamp under besættelsen. Erik Sonne var student fra Statens Kursus og blev cand. mag. i dansk og engelsk i 1931. Efter nogle år ved Købmandsskolen og Niels Brock's Handelsskole i København kom han i 1940 til Aalborg og dermed lige ind i et område, hvor den tyske besættelsesmagt måtte virke særligt udfordrende på danske sind. Dette kom til at præge lektor Sonne både under og efter krigen. Han var medstifter af modstandsorganisationen »Ringens« Aalborg-afdeling og senere medstifter af og næstformand i Frihedsfondens Aalborg-afdeling, med-

lem af bestyrelsen for 4. maj-kollegierne og medlem af Danmarks Frihedsråds lokalkomité. Han var pligtopfyldende i sin lærergerning. De elever, der formåede at sæue gennem hans formelle, ofte skarpe facon, fandt både humor og et følsomt sind.

Mange, der i dag sidder i gode stillinger, kan takke lektor Sonne for den hjælp, også økonomisk, han gav dem ved i det stille ofte at lade dem bo gratis i sit hjem i lange perioder. I hele sin holdning var lektor Sonne præget af de egenskaber, der kom frem under modstandskampen.

Fysisk var han svagelig, men en ubøjelig vilje og en stærk ånd holdt ham oppe og vakte beundring, ikke blot hos hans kolleger, men også hos hans elever.

Bedre end ausweis

Efter 34 års ansættelse som redder i Falcks Redningskorps, Middelfart, er der flere episoder fra besættelsestiden, som jeg aldrig glemmer. Bl. a.:

En dame fra Middelfart var under et familiebesøg i Jylland faldet, havde fået et benbrud og skulle overføres til Middelfart sygehus i ambulance. Ifølge ordre startede jeg ambulancen og kørte til Jylland for at afhente hende. Ved Lillebæltsbroen var den tyske vagt.

– Passieren! (De faldt næsten over hinanden).

Der var intet, tyskerne var så bange for som for epidemiske sygdomme.

W. L. Andersen, fhv. redder,
Assensvej 90, Middelfart.

(Fra serien i Berlingske Søndag: Det glemmer jeg aldrig).

NEUENGAMME

Neuengammeforeningens kasserer skiftede adresse fra 1. dec. Den nye adresse er: E. Jakob Jensen, Fabianhus, 3240 Esrum, tlf. (03) 29 01 49. Giro 7 34 81 uforandret.

Opmærksomheden henledes på, at de udsendte girokort stadig kan benyttes til indbetaling af evt. kontingentrestancer, hvis en eller anden skulle have dårlig samvittighed.